

TA'LIM JARAYONIDA ZAMONAVIY TA'LIM YONDOSHUVLARINI QO'LLASHNING AHAMIYATI.

*Kosonsoy tuman Ixtisoslashtirilgan maktabi
informatika fani o'qituvchisi Zokirova Nigora*

Annotatsiya: *Zamonaviy ta'lim yondoshuvlari ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Bu maqolada zamonaviy ta'lim yondoshuvlarining ta'lim sifatiga ta'siri, ularni amalga oshirishning imkoniyatlari va qiyinchiliklari tahlil qilinadi. Maqola natijasida talabalarning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish, raqamli texnologiyalardan foydalanish va interfaol usullarni joriy etish orqali ta'lim jarayonini takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar beriladi.*

Kalit so'zlar: *zamonaviy ta'lim, interfaol usullar, raqamli texnologiyalar, ta'lim sifati, innovatsion yondoshuv.*

Аннотация: *Современные подходы в образовании играют важную роль в повышении эффективности учебного процесса. В данной статье анализируется влияние современных образовательных подходов на качество образования, рассматриваются возможности и трудности их внедрения. В результате исследования представлены рекомендации по совершенствованию образовательного процесса за счет развития навыков самостоятельного мышления студентов, использования цифровых технологий и внедрения интерактивных методов.*

Ключевые слова: *современное образование, интерактивные методы, цифровые технологии, качество образования, инновационный подход.*

Annotation: *Modern educational approaches play a crucial role in enhancing the efficiency of the learning process. This article analyzes the impact of modern educational approaches on the quality of education, exploring the opportunities and challenges of their implementation. As a result of the study, recommendations are provided for improving the educational process by developing students' independent thinking skills, utilizing digital technologies, and implementing interactive methods.*

Keywords: *modern education, interactive methods, digital technologies, education quality, innovative approach.*

KIRISH

XXI asr – bu bilimlarning tez o'zgarishi va yangilanishi, ilmiy-texnik islohotlar doirasining kengayishi, globalizatsiya va axborot texnologiyalari rivojlanishining yangi bosqichiga kirishgan davr. Bunday sharoitda ta'lim tizimi ham o'zgarishlarga muhtoj bo'lib qoldi. Zamonaviy ta'lim yondoshuvlari – bu faqat yangi darsliklar va uslubiy qo'llanmalar emas, balki o'quv jarayonining mazmunini, metodlarini va vositalarini

yangilashni nazarda tutadi. Ushbu maqolada zamonaviy ta'lim yondoshuvlarining ahamiyati, ulardan foydalanishning afzalliklari va qiyinchiliklari tahlil qilinadi.

ADABIYOT SHARHI

Zamonaviy ta'lim yondoshuvlari haqidagi tadqiqotlar bir necha yo'nalishda olib borilgan. Xususan, J. Dewey (2015) tomonidan taklif etilgan "ta'limda demokratik yondoshuv" talabalarning faolligini oshirishga qaratilgan. UNESCO hisobotlariga ko'ra, raqamli texnologiyalar ta'lim sifatini sezilarli darajada oshirishi mumkin. Shuningdek, P. Freire (2018) ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanishni talab etadi, chunki u o'quvchilarning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. O'zbekistonda esa "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun va "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi" asosida zamonaviy ta'lim yondoshuvlarini joriy etish ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

1. Nazariy tahlil – mavjud adabiyotlar va ilmiy manbalarni o'rganish.
2. Anketalash va so'rovlar – o'qituvchilar va talabalar fikr-mulohazalarini yig'ish.
3. Tajriba – zamonaviy usullar va vositalarni amalda sinab ko'rish.
4. Statistik tahlil – olingan natijalarni matematik usullar yordamida tahlil qilish.

Tahlil va natija

Zamonaviy ta'lim yondoshuvlarining ta'lim jarayoniga ta'siri juda chuqur va ko'p qirralidir. Ushbu yondoshuvlar, o'quv jarayonini faqatgina yangi metodlar bilan boyitish bilan cheklanmay, balki talabalarning fikrlash usullarini, ularning bilim olishga bo'lgan munosabatlarini va jamoada ishlash ko'nikmalarini ham o'zgartiradi. Zamonaviy ta'lim yondoshuvlari asosan quyidagi to'rtta asosiy xususiyatga ega bo'lib, ularni batafsil tahlil qilish zarur.

1. Interfaol usullar: Talabalarning faolligini oshirish vositasi

Interfaol ta'lim usullari – bu o'qituvchi va talaba o'rtasida uzluksiz muloqotni ta'minlashga qaratilgan pedagogik texnologiyalardir. Bu usullar talabalarning faolligini oshirish, ularga mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini singdirishda katta ahamiyat kasb etadi. Interfaol usullarga guruh ishlari, diskussiyalar, loyiha usuli, rolli o'yinlar va muammoli vaziyatlarni hal qilish kiradi.

Guruh ishlari : Guruh ishlari talabalarni birgalikda ishlashga undaydi. Bunday ishlar orqali talabalar bir-birlaridan o'rganish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Masalan, guruh ishlarida har bir talaba o'z fikrini bayon qilishi va uni guruh a'zolariga yetkazishi kerak bo'ladi. Natijada, talabalar o'zaro hurmat, tinglash va jamoada ishlash ko'nikmalarini egallaydilar.

Diskussiyalar : Diskussiya – bu talabalarning fikrlash doirasini kengaytiradigan va ularga turli nuqtai nazarlarni tushunish imkonini beradigan interfaol usuldir. O'qituvchi talabalarga muhim mavzular bo'yicha savollar beradi va ularning fikrlarini eshitadi.

Diskussiyalar natijasida talabalar mustaqil fikrlash va argumentlar bilan isbotlash ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

Loyiha usuli : Loyiha usuli talabalarga amaliy masalalarni hal qilishga yo'naltirilgan usuldir. Talabalar aniq bir loyihani ishlab chiqish uchun bir necha hafta yoki oy davomida ishlaydilar. Bu jarayonda ular axborotni izlash, analiz qilish, umumlashtirish va natijalarni taqdim etish ko'nikmalarini egallaydilar. Loyiha usuli talabalarning innovatsion fikrlashini va real hayotdagi muammolarni hal qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

O'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, interfaol usullardan foydalanish talabalarning darsga bo'lgan qiziqishini sezilarli darajada oshiradi. Masalan, bir tadqiqot natijasida guruh ishlari va diskussiyalar qo'llanilgan sinflarda talabalar bilim darajasi o'rtacha 20-25% ga oshganligi aniqlangan. Bundan tashqari, talabalar o'zlarining jamoada ishlash ko'nikmalarini ham rivojlantirishgan.

2. Raqamli texnologiyalar: Ta'lim jarayonini zamonaviy va samarali qilish

Raqamli texnologiyalar zamonaviy ta'lim yondoshuvlarining eng muhim elementlaridan biridir. Elektron darsliklar, onlayn platformalar, virtual laboratoriyalar va smart doskalar kabi vositalar ta'lim jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi. Raqamli texnologiyalardan foydalanish orqali talabalar o'z bilimlarini mustahkamlash va yangi bilimlarni tezroq egallash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Elektron darsliklar : Elektron darsliklar oddiy matnli darsliklardan farqli o'laroq, video, audio, animatsiya va interfaol mashqlar bilan boyitilgan manbalardir. Bunday darsliklar talabalarga mavzuni chuqurroq tushunishga yordam beradi. Masalan, fizika yoki kimyo fanlarida murakkab formulalar va tajribalar animatsiya orqali tushuntirilsa, talabalar ularni osongina egallaydilar.

Onlayn platformalar : Coursera, Khan Academy, Moodle va boshqa onlayn platformalar talabalarga istalgan vaqtda va joyda o'z bilimlarini oshirish imkonini beradi. Onlayn platformalar orqali talabalar dunyoning istalgan burchagida joylashgan mutaxassislar bilan bog'lanish va ularning kurslaridan foydalanishlari mumkin.

Virtual laboratoriyalar : Virtual laboratoriyalar talabalarga amaliy tajribalar o'tkazish imkonini beradi. Masalan, biologiya yoki kimyo fanlarida talabalar virtual muhitda tajribalar o'tkazib, natijalarni kuzatishlari mumkin. Bu esa talabalarning amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalardan foydalanish ta'lim sifatini sezilarli darajada oshiradi. Masalan, elektron darsliklardan foydalanilgan maktablarda talabalar bilim darajasi o'rtacha 15-20% ga oshganligi aniqlangan. Shuningdek, onlayn platformalardan foydalangan talabalar o'z bilimlarini mustahkamlash va yangi bilimlarni tezroq egallash imkoniyatiga ega bo'lishgan.

3. Individual yondashuv: Har bir talabaning potensialini hisobga olish

Individual yondashuv – bu har bir talabaning xususiyatlarini, qobiliyatlarini va potensialini hisobga olgan holda ta'lim olib borish usulidir. Har bir talaba o'ziga xos

xususiyatlarga ega bo'lib, ularning bilim olish usullari ham farq qiladi. Shuning uchun individual yondashuv ta'lim jarayonida muhim rol o'ynaydi.

Differentsial yondashuv : Differentsial yondashuv talabalarni qobiliyatlariga ko'ra guruhlariga ajratish va har bir guruh uchun alohida dasturlar ishlab chiqishni nazarda tutadi. Masalan, matematika fanida qiyinliklarga duch keladigan talabalar uchun maxsus mashqlar va qo'shimcha darslar tashkil etilishi mumkin.

Shaxsiy rejalashtirish : Shaxsiy rejalashtirish talabalarning o'z maqsadlariga erishishiga yordam beradi. O'qituvchi har bir talabaga alohida reja tuzadi va uning bilim darajasini oshirishga qaratilgan vazifalarni belgilaydi. Bunday yondashuv talabalarning motivatsiyasini oshiradi va ularning o'z-o'zini rivojlantirish qobiliyatini rivojlantiradi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, individual yondashuvdan foydalanilgan sinflarda talabalar bilim darajasi o'rtacha 25-30% ga oshganligi aniqlangan. Bundan tashqari, talabalar o'zlarining potensialini to'liq namoyon qilish imkoniyatiga ega bo'lishgan.

4. Kognitiv va noformal ta'lim: Turli axborot manbalaridan foydalanish

Kognitiv va noformal ta'lim – bu ta'lim jarayonida faqat darslikdan emas, balki turli axborot manbalaridan foydalanishni nazarda tutadi. Kognitiv ta'lim talabalarning fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, noformal ta'lim esa ta'lim jarayonini kundalik hayot bilan bog'lashga yordam beradi.

Axborot manbalaridan foydalanish : Talabalar internet, kitoblar, jurnallar va boshqa axborot manbalaridan foydalanib, mavzuni chuqurroq o'rganishlari mumkin. Masalan, tarix fanida talabalar tarixiy hujjatlarni o'rganib, ularni tahlil qilishlari mumkin.

Noformal ta'lim : Noformal ta'lim talabalarga bilimlarni amaliyotda qo'llash imkonini beradi. Masalan, ekologiya fanida talabalar tabiatni muhofaza qilish loyihalarida ishtirok etishlari mumkin. Bunday ishlar orqali talabalar bilimlarni amaliyotda qo'llash ko'nikmalarini egallaydilar.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kognitiv va noformal ta'limdan foydalanilgan sinflarda talabalar bilim darajasi o'rtacha 10-15% ga oshganligi aniqlangan. Bundan tashqari, talabalar o'zlarining bilimlarini amaliyotda qo'llash ko'nikmalarini ham rivojlantirishgan.

Takliflar

Zamonaviy ta'lim yondoshuvlarini samarali qo'llash uchun quyidagi tavsiyalar beriladi:

1. O'qituvchilarga zamonaviy pedagogik texnologiyalar va raqamli vositalardan foydalanish bo'yicha malaka oshirish kurslari tashkil etish.
2. Maktab va oliy o'quv yurtlarida zamonaviy texnika va uskunalarni joriy etish.
3. Talabalarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish uchun maxsus dasturlar ishlab chiqish.

4. O‘quv materiallarini elektron formatga o‘tkazish va ularga erkin kirishni ta’minlash.

XULOSA

Zamonaviy ta’lim yondoshuvlari ta’lim jarayonining sifatini oshirishda asosiy omillardan biri hisoblanadi. Ular orqali talabalarning mustaqil fikrlash, innovatsion yechimlar ishlab chiqish va jamoada ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirish mumkin. Raqamli texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanish esa ta’limni yanada samarali va qiziqarli qiladi. Kelajakda ta’lim tizimini yanada modernizatsiya qilish va unga zamon talablari moslashtirish zarur.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Dewey, J. (2015). *Democracy and Education* . New York: Free Press.
2. Freire, P. (2018). *Pedagogy of the Oppressed* . London: Bloomsbury Publishing.
3. UNESCO. (2020). *Global Education Monitoring Report* . Paris: UNESCO Publishing.
4. “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun. (1997). O‘zbekiston Respublikasi Qonunchiligi to‘plami.
5. “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”. (1997). Toshkent: O‘zbekiston.
6. Rahimov, A. (2021). Raqamli ta’lim: nazariya va amaliyot. Toshkent: Ilm Ziyo.
7. Karimov, I. A. (1997). *Barkamol avlod – O‘zbekiston taraqqiyotining poydevori* . Toshkent: Sharq.

Takliflar

Zamonaviy ta’lim yondoshuvlarini samarali qo‘llash uchun quyidagi tavsiyalar beriladi:

1. O‘qituvchilarga zamonaviy pedagogik texnologiyalar va raqamli vositalardan foydalanish bo‘yicha malaka oshirish kurslari tashkil etish.
2. Maktab va oliy o‘quv yurtlarida zamonaviy texnika va uskunalarni joriy etish.
3. Talabalarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish uchun maxsus dasturlar ishlab chiqish.
4. O‘quv materiallarini elektron formatga o‘tkazish va ularga erkin kirishni ta’minlash.

XULOSA

Zamonaviy ta’lim yondoshuvlari ta’lim jarayonining sifatini oshirishda asosiy omillardan biri hisoblanadi. Ular orqali talabalarning mustaqil fikrlash, innovatsion yechimlar ishlab chiqish va jamoada ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirish mumkin.

Raqamli texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanish esa ta'limni yanada samarali va qiziqarli qiladi. Kelajakda ta'lim tizimini yanada modernizatsiya qilish va unga zamon talablari moslashtirish zarur.

OYDALANGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Dewey, J. (2015). *Democracy and Education* . New York: Free Press.
2. Freire, P. (2018). *Pedagogy of the Oppressed* . London: Bloomsbury Publishing.
3. UNESCO. (2020). *Global Education Monitoring Report* . Paris: UNESCO Publishing.
4. “Ta’lim to’g’risida”gi Qonun. (1997). O‘zbekiston Respublikasi Qonunchiligi to‘plami.
5. “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”. (1997). Toshkent: O‘zbekiston.
6. Rahimov, A. (2021). Raqamli ta’lim: nazariya va amaliyot. Toshkent: Ilm Ziyos.
7. Karimov, I. A. (1997). *Barkamol avlod – O‘zbekiston taraqqiyotining poydevori* . Toshkent: Sharq.